

Výstavní činnost Františka Tröстера

Martin Tröster

Výčet výstav mého otce od roku 1936 až do jeho smrti roku 1968 je velmi dlouhý, ale já bych rád hovořil o tzv. „šťastném období“. Alespoň pro mne (i když myslím, že pro celou naši rodinu), kdy jsme se přestěhovali z Dejvic do Braníka na Dobešku a já jsem byl od svých deseti do dvaceti let v našem krásném atelieru vtažen do dění kolem výstav. Toto období ovlivnilo můj život natolik, že se výstavařinou zabývám dodnes.

Ze zkušenosti vím, že výstavní architekt musí pracovat na rozdíl od divadla s jasným nehybným artefaktem ať je to obraz, plastika, boty, květiny nebo text.

Otec, vystudovaný architekt urbanista s praxí v Alžíru, člověk, který se přes svoji všestrannost propracoval postupně k divadlu, kde ho uchvátilo zvládnutí scénické iluze na jevištním prostoru, vnesl do českého výstavnictví úplně nové prvky.

Dovolím si říci, že výstavní prostor, na rozdíl od jiných tvůrců, chápal jako jeviště, jenomže na rozdíl od divadla, kde diváci sedí a sledují drama na jevišti, on ty diváky na jeviště pustil.

Z exponátů udělal herce, které se mnohdy snažil i rozpohybovat.

Pracoval s těmito prvky, které vám za chvíli ukáži na promítaných obrázcích:

- 1) Pokud to okolnosti dovolily – částečně nebo úplně zrušil denní světlo pronikající do prostoru, aby mohl uvnitř pracovat po svém.
- 2) Se zvýšením či snížením úrovně podlahy, případně jinou změnou její úrovně.
- 3) Snížil úroveň stropu za účelem zatmění a zároveň nového osvětlení výstavního prostoru.
- 4) Se světlem pracoval jako na jevišti.

Triennale 1957 - Miláno

Jako kluk se pamatuji na model výstavy naší účasti na Triennale 1957 v Miláně, kde předmětem vystavování byly sklářské výrobky včetně uměleckých plošných vitráží. Expozice byla rozdělena na dvě části – tmavou a světlou s denním světlem. Půdorys byl nesmírně příjemný, otec vytvořil z hranatého prostoru pomocí zavěšeného textilu (sametu) měkké obvodové křivky stěn, mezi kterými byly kruhové útvary nesoucí trojrozměrné exponáty. Po obvodě byly rozmístěny prosvícené vitráže nebo vitríny. Trojrozměrné exponáty „pluly“ na skleněných policích zavěšených na lankách či tenkých trubkách. Police tvoří kruhové výseče ve spirále stoupající od

podlahy až nad oko diváka. Divák se pohybuje ve setmělém prostoru. Pouze exponáty jsou velmi ostře nasvíceny. Ve druhé polovině výstavního prostoru, v té s denním světlem, umístil vitríny, případně ukázky nábytku současného bydlení.

Expo 58

Expo 58 v Bruselu jsem už vnímal velmi intenzivně jako později i ostatní velké výstavy.

Při tvorbě na Bruselu byl u nás obrovský šrumec – vyráběl se tam velikánský model haly energetiky. Tam jsem poprvé viděl, co je to týmová spolupráce. Střídali se u nás různí atomoví fyzici, celkem vzato suchaři, se kterými otec zápasil o každou píď energetické haly. Na spolupracovníky otce se pamatuji jen matně. Podlahu navrhoval Květoslav Bubeník, s prostorem pomáhal a maketu tvořil též mimo jiných architekt Petr Gleich.

Centrálním exponátem byl betatron (zařízení zjišťující vady v materiálech pomocí beta záření). Činnost betatronu znázorňovaly, či spíš vnášely do prostoru světlý pohyb, vodorovné kruhové neonové trubice spojené svislými. Vše se rytmicky postupně rozsvěcelo a zhaslo. Po obvodě byly umístěny kinetické konstrukce znázorňující vazby atomů v jaderné energetice.

Nikoli na podlaze, jak je zvykem, ale nad hlavami diváků jako zavěšený pohled viselo průhledné schéma plánovaných anebo už tehdy zrealizovaných vodních děl na Vltavě. Myslím, že při realizaci nedošlo v plném rozsahu k barevné podlaze, která byla původně plánována. Je to škoda, protože by to umocnilo dynamiku celého prostoru.

Pamatuji se, jak v atelieru bylo jednou plno lidí, odborníci na energetiku, tvůrci a nemohli se při jednání dohodnout. Atmosféra houstla, poledne už bylo dávno pryč. Všichni byli vyčerpaní a hlavně hladoví. Otec se zvedl ze židle a jen tak zavolal do chodby: „Magdo, nemáš tam pro nás něco k jídlu?“ Během 45 minut sedělo všech 8 chlapů kolem stolu, z mísy se kouřilo, chlapi se najedli a po kávičku začala nečekaná shoda názorů.

Kouzelnice, naše máma, uměla vždy tátovi, ale i celé rodině, udělat takové zázemí, o jakém se nikdy nikomu ani nesnilo. V těchto případech jsem fungoval jako rychlá spojka na kole dovážející potraviny mezi místním konzumem a domovem.

ČS SKLO – Moskva 1959 – Manéž

Při přípravě této výstavy vznikl nový tvůrčí tým – Tröster, arch. Máca, arch. Ullrich. Nevím, už se opravdu nepamatuji, kde se vzali, tu se vzali, architekti Máca s Ullrichem, ale každopádně se stali neoddělitelnou tvůrčí skupinou. Oba byli excelentně šikovní na modelářskou práci a za Trösterera dotahovali technické detaily i výkresovou dokumentaci s naprostou bravurou.

Tuto výstavu považuji za průlom ve výstavní tvorbě, kdy František Tröster ze zdánlivě nudného materiálu (kromě užitého a uměleckého skla), vytvořil tak úžasný bez nadsázky divadelní prostor. Exponátem bylo jen sklo: užitý, broušený, leptaný (to

je ta lepší skupina), pro chemický průmysl, pro elektrotechnický průmysl, stavební sklo, technická vlákna, čedič – dlaždice a tvarovky.

Poprvé se objevila zvýšená podlaha se spodním prosvětlením, osazená stavebními podlahovými luxferami, které vedou světlem diváka podlahou v setmělém prostoru. V kruhových otvorech zvýšené podlahy byly zapuštěny jakési „točny“ s výrobky daných oborů. Nad nimi snížené podhledy sloužící k prudkému nasvícení a propojené s podlahou bílými lany, která tvořila pavučinovou strukturu zborcených ploch, což František Tröster velmi efektně a rád používal na jevištích divadel.

Bombou byla tzv. lahvová chodba, kde od podlahy až do sníženého stropu byly vystavěny stěny z lahví všeho druhu. Počínaje zavařovacími přes pivní, chemické až po lékárnické se zabroušenými zátkami.

Už během montáže a zvláště před dokončováním této výstavy se Moskvou nesly senzační pověsti, které se dostaly až k uším tehdejšího viceprezidenta USA R. Nixona. Ten zrovna končil svou státní návštěvu v Moskvě. Večer před odletem domů se pod tíhou senzačních zpráv zcela inkognito vydal shlédnout výstavu ještě před vernisáží, ale měl smůlu. Narazil totiž na typickou ruskou „děžurnou“ a dva nekompromisní hasiče u vchodu. Na dotaz: „A kdo ty? U tibi je ještě ferman na vstup na výstavku?“ Chudák Nixon odpověděl slušně, že je viceprezident Spojených států a s členem své ochranky se chce na výstavu podívat. Drsná děžurná mu odpověděla, že bez papíru tam nepustí ani samotného čerta. Hasiči přemohli člena ochranky i samotného viceprezidenta USA a vyhodili je na ulici. Bohužel naše republika asi prodělala na zahraničním obchodu se sklem do USA a vztahy USA – SSSR se mírně ochladily.

Výstava Erfurt 1961

Jen na ukázkou – zahradnická Výstava Erfurt 1961 (tým Máca, Ullrich)

František Tröster se nevyhýbal ničemu. Výstava květin a zahradnických plodin se odehrála uvnitř pavilonu pod vestavěnou pergolou. Dokonalá iluze exteriéru uvnitř interiéru. Po obvodu byly umístěny drobné exponáty – např. lahve s vínem. Opět zvýšená podlaha a v jakémisi „bazénu“ květiny na podstavcích.

Velká Morava 1965 – tým Máca, Ullrich

Na základě vypsání celostátní soutěže se osvědčený tým dal do práce. Po obdržení soutěžních podmínek vznikla *maketa číslo 1*.

Řešení – zvýšená podlaha bílé barvy, která vede návštěvníka mezi systémem pultových a stojících vitrin. Mezi nimi jsou průhledy do bazénů s mapami, nálezy a různými topografickými schémata. Systém vitrin brání návštěvníkům vstupovat do prosklených prosvícených bazénů. Svislé vitriny do sebe pojímají jak drobné nálezy, tak výstavní grafiku, mapy, texty a schémata. Vše je nasvíceno rampou lemující pasáž.

Celá výstava je odtržena od obvodu Vladislavského sálu, neváže se na něj, má své vlastní osvětlení, ale prostředí Vladislavského sálu výstavu doplňuje jako monumentální kulisa včetně nádherné pozdně gotické klenby.

Symposium ke 100. výročí narození prof. arch. Františka Trösterera

Praha, 29. listopadu 2004

Tým František Tröster, Ullrich a Máca soutěž vyhrál a zrodilo se konkrétní řešení ve spolupráci s archeologickým ústavem AV ČSSR.

Na *druhé maketě* je patrné, že došlo ke změnám v půdorysu tak, aby podlaha byla navíc využita k podsvíceným půdorysům rotund, kostelů a hrobů.

Plastickými stélami a symboly Velké Moravy doplnil výzdobu výstavy Stanislav Kolíbal. Gotického řešení se ujal pan Flejšar, osvětlení řešil prof. Jaroslav Frič.

Třetí maketa je finální. Je vidět hustota bazénů, zvětšilo se množství vitrin (tématika se průběžně doplňovala).

Výstava měla takový úspěch, že archeologický ústav dal podnět k tomu, že ji musí vidět veřejnost a archeologická elita i v jiných zemích.

Po její repasi do podoby skladebných bloků, výstavu shlédli ještě v roce 1966 ve Vídni, Mohuči, ve Vratislavi. V roce 1967 ve Stockholmu (kdy získala medaili, ocenění od krále Gustava), v západním Berlíně. V roce 1968 ve východním Berlíně. Po otcově smrti výstava putovala ještě do Athén, Leningradu a dál už nevím.

V té době už jsem byl na vysoké škole a putování výstavy Evropou jsem vnímal jen okrajově, ač jsem se stockholmské „štace“ zúčastnil osobně.

Výstava „Dětský svět“ v Ostravě

Pouze ukázka – zvýšená podlaha, šikmé pasáže (nahoru dolů), snížený pohled, propojení podlahy se stropem linkami lanek, které činí prostor zajímavým a vedou diváka.

Výstava IGA Erfurt 1966

Opět – zvýšená podlaha, ve snížených kruhových „bazénech“ květiny, či ovoce na podstavcích.

Obvodové stěny ze skleněných trubíc, opravdovou bombou byly snížené pohledy vypletené z obyčejných popruhů. Každý, kdo je viděl, byl tímto nápadem naprosto unesen.

„Jak se Praha bavila“ – rok 1966

Poslední ukázka – Výstava v Městském muzeu hlavního města Prahy

To byla výstava na poměrně malém prostoru, ale navržená s nesmírnou chutí a optimismem. Byla veselá, hodně barevná a moc „Pražská“.

Pamatuji se, že při vernisáži vystoupil a zazpíval naprosto bezprostředně Waldemar Matuška.

Symposium ke 100. výročí narození prof. arch. Františka Trösterera

Praha, 29. listopadu 2004

Léta 1967, 1968 byla většinou ve znamení Velké Moravy a práce na jejich putování Evropou.

Poslední výstavou bylo ostravské 140té výročí Vítkovických železáren v roce 1968. Centrální částí byl pohyblivý poutač. Pamatuji se, že s ním byly zoufalé problémy, složité statické řešení blokovalo to, co si od něj František Tröster představoval.

Myslím si, že vše bylo poznamenáno zoufalstvím z okupace sovětskými vojsky a psychickým stavem otce. Nevidal jsem ho často plakat, ale nad tímto čertovským poutačem několikrát.